

*YK:n yleissopimus
vammaisten
henkilöiden
oikeuksista ja
sopimuksen
valinnainen
pöytäkirja*

SUOMEN
YK-LIITTO

FINLANDS FN-FÖRBUND • UNA FINLAND

Julkaisija:

Suomen YK-liitto

Töölöntorinkatu 2b, 4. krs

00260 Helsinki

www.ykliitto.fi

Johdanto: Pirkko Mahlamäki

Taitto: Again design

Paino: Sälekarin Kirjapaino Oy, Somero, 2012

ISBN 978-952-5966-01-5 (paino)

ISBN 978-952-5966-02-2 (pdf)

TUETTU ULKOMINISTERIÖN
KEHITYSYHTEISTYÖVAROIN

Johdanto

YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista (*Vammaisyleissopimus*) on 2000-luvun ensimmäinen kattava ihmisoikeussopimus. YK:n yleiskokous hyväksyi yleissopimuksen (*engl. Convention on the Rights of Persons with Disabilities, CRPD*) ja sen valinnaisen pöytäkirjan (*Optional Protocol*) täysistunnossaan 13.12.2006. Sopimus avattiin allekirjoituksille maaliskuussa 2007, ja se tuli kansainvälisesti voimaan 3.5.2008, kun 20 jäsenvaltiota oli saanut päätökseen kansalliset ratifiointitoimet.

Sopimuksesta on nopeasti tullut yksi laajimmin hyväksytyistä YK:n ihmisoikeussopimuksista. Tällä hetkellä (huhtikuu 2012) sen on allekirjoittanut 153 valtiota ja ratifoinut 112

valtiota. Yksilövalitusmenettelyn mahdollistavan valinnaisen pöytäkirjan on puolestaan allekirjoittanut 90 valtiota ja ratifoinut 64 valtiota.

Suomi allekirjoitti yleissopimuksen sekä valinnaisen pöytäkirjan ensimmäisten joukossa jo maaliskuussa 2007. Kansallinen ratifiointiprosessi on kuitenkin vielä kesken. Ratifiointi edellyttää Suomessa lainsäädäntömuutoksia useilla eri hallinnonaloilla, lisäksi on perustettava kansallista toimeenpanoa valvova itsenäinen valvontamekanismi. Ratifiointi on mainittu tavoitteena Suomen vammaispoliittisessa ohjelmassa (VAMPO) 2010–2015, samoin kuin nykyisen ja edellisen hallituksen hallitusohjelmassa. Ratifiointia valmistelee parhailleen ulkoministeriön asettama työryhmä, jonka toimiaika jatkuu vuoden 2013 loppuun asti.

Suomessa on meneillään useita lainsäädännön uudistushankkeita, joilla on yhteys vammaisyleissopimukseen. Ratifioinnin kautta

vammaisyleissopimus saadaan kansallisesti voimaan, ja se on siksi tärkeä etappi. Ratifiointiprosessissa tehdään vain kaikkein olennaimmat lainsäädännön muutokset. Ratifiointi on alku uudistustyölle. Ratifioinnin jälkeen Suomen tulee myös kerätä tietoa vammaisten henkilöiden tilanteesta ja raportoida siitä yleissopimusta valvovalle komitealle.

Sopimus vaikuttaa Suomeen Euroopan unionin jäsenenä, sillä EU on osaltaan sopimuksen jo ratifioinut 23.12.2010, ja se on astunut EU:ssa voimaan tammikuussa 2011. Tässä yhteydessä komission käännösosasto tuotti yleissopimuksen tekstistä versiot EU:n virallisilla kielillä, myös suomeksi. Tässä julkaisussa on käytetty komission tekstiä.

Yleissopimuksen keskeinen sisältö

Vammaisyleissopimus täydentää jo voimassa olevia YK:n ihmisoikeussopimuksia – sillä ei

siis perustettu uusia ihmisoikeuksia. Sopimuksella vahvistetaan kaikkien ihmisoikeuksien ja perusvapauksien kuuluminen myös vammaisille henkilöille, ja heille taataan mahdollisuus nauttia näistä oikeuksista ja vapauksista täysimääräisesti ilman syrjintää.

Oikeuksien edistämisessä keskeistä on laaja-alainen vammaisuuden perusteella tapahtuvan syrjinnän kielto sekä yhdenvertaisen kohtelun periaate. Syrjinnän kieltä täydentävät monipuoliset toimet syrjinnän poistamiseksi ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi: sopimus osoittaa, millaiset mukautukset ovat tarpeen, jotta vammaiset henkilöt voivat nauttia oikeuksista ja vapauksista täysimääräisesti ilman syrjintää. Sopimus kattaa niin kansalais- ja poliittiset oikeudet (KP-oikeudet) kuin taloudelliset, sosiaaliset ja sivistyksellisetkin oikeudet (TSS-oikeudet).

Sopimus vahvistaa osaltaan TSS-oikeuksien asemaa ja merkitystä. Sen kautta ihmisoikeu-

dellinen ajattelu laajenee koskemaan myös alueita, joita perinteisesti on meillä pidetty harkinnanvaraisina. Uutta näkökulmaa edustaa esimerkiksi sopimuksen 19. artikla: eläminen itsenäisesti ja osallisuus yhteisössä sisältää muun muassa sen, että vammaisella henkilöllä on yhdenvertaisesti muiden kanssa mahdollisuus itse valita asuinpaikkansa sekä sen, missä ja kenen kanssa hän asuu.

Sopimus on myös tärkeä muutoksen väline: sen kautta asenteet ja lähestymistavat vammaisia henkilöitä kohtaan muuttuvat. Tämä on tärkeä askel muutoksen tiellä kohti uutta käsitystä vammaisuudesta ja vammaisten henkilöiden asemasta. Perinteisesti vammaiset henkilöt ovat olleet hyväntekeväisyyden ja lääkehoidon kohteita. Sopimuksessa vahvistetaan kuitenkin näkemystä, jonka mukaan vammaiset henkilöt ovat oikeuksien haltijoita. He voivat vaatia oikeuksiaan ja tehdä omaa elämäänsä koskevia päätöksiä vapaasti. He ovat oman yhteiskuntansa aktiivisia jäseniä.

Ihmisoikeusperusteinen lähestymistapa korostaa täyttää osallistumista, osallisuutta ja tasa-arvoa. Nämä tavoitteet, jotka olivat osa aiempia YK:n vammaisaiheisia asiakirjoja (kuten vammaisten henkilöiden mahdollisuuksien yhdenvertaistamista koskevia yleisohjeita [1993]), ovat yleissopimuksessa vahvasti mukana. Osallistuminen ja osallisuus, kuten myös esteettömyys ja saavutettavuus laaja-alaisesti ymmärrettyinä, vaikuttavat sopimuksen tulointa ohjaavina yleisinä periaatteina. Sen lisäksi ne ovat kuitenkin vahvasti osana niin yleisiä kuin erityisiäkin sopimusvelvoitteita. Samoin esteettömyydestä on erillinen artiklansa (9. artikla). Lisäksi esteettömyyden edistäminen ja esteiden poistaminen mainitaan toimenpiteenä useissa artikloissa.

Yhteistyö kansalais- yhteiskunnan kanssa

Jo Vammaisyleissopimusta valmisteltaessa vammaisia edustavilla järjestöillä oli tärkeä ja tunnustettu asema. Neuvottelujen pohjana ollut sopimusluonnosta valmistelleeseen työryhmään saatiin YK:n oloissa poikkeuksellisen laaja vammaisjärjestöjen edustus. Myös ad hoc -komiteaan, jonka piirissä neuvotteluja käytiin vuosina 2002–2006, kuului vammaisjärjestöjen ja kansalaisyhteiskunnan edustajia.

Yhteistyöstä saatu kokemus on arvokasta jatkossa, kun sopimuksen muutospotentialia siirretään kansalliseksi käytännöksi. Vammaisyleissopimus tuo ihmisoikeustyöhön uutta näkökulmaa sekä uutta keskustelukulttuuria, kun vammaisliike on saanut tunnustetun ja arvostetun aseman oikeuksiensa puolesta toimijana. *Nothing about us, without us!* eli *Ei mitään meistä ilman meitä!* on tärkeää pitää

mielessä, kun yleissopimusta tuodaan osaksi arjen käytäntöjä. Yleissopimuksen 4. artiklan 3 kohdan mukaan:

*Laadittaessa ja toimeenpantaessa lain-
säädäntöä ja politiikkoja, joilla tätä
yleissopimusta pannaan täytäntöön,
sekä muissa vammaisia henkilöitä kos-
kevissa päätöksentekoprosesseissa so-
pimuspuolten tulee neuvotella tiiviisti
vammaisten henkilöiden kanssa ja aktii-
visesti osallistaa heidät, mukaan lukien
vammaiset lapset, heitä edustavien jär-
jestöjen kautta.*

Pirkko Mahlamäki
pääsihteeri, Vammaisfoorumi ry

Yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista

Johdanto:

Tämän yleissopimuksen sopimuspuolet, jotka

a) palauttavat mieliin Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjassa julistetut periaatteet, joiden mukaan ihmiskunnan kaikkien jäsenten synnynnäinen arvo ja merkitys sekä yhtäläiset ja luovuttamattomat oikeudet tunnustetaan vapauden, oikeudenmukaisuuden ja rauhan perustaksi maailmassa,

b) ovat tietoisia siitä, että Yhdistyneet Kansakunnat on ihmisoikeuksien yleismaailmallisessa julistuksessa ja kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa julistanut ja sopinut, että jokainen on ilman minkäänlaista erottelua oikeutettu kaikkiin niissä määrättyihin oikeuksiin ja vapauksiin,

c) vahvistavat kaikkien ihmisoikeuksien ja pe-

rusvapauksien yleismaailmallisuuden, jakamattomuuden, keskinäisen riippuvuuden ja yhteenkuuluvuuden sekä sen, että vammaisille henkilöille on taattava mahdollisuus nauttia näistä oikeuksista ja vapauksista täysimääräisesti ilman syrjintää,

d) palauttavat mieliin taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen, kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen, kaikkinaisen rotusyrjinnän poistamista koskevan kansainvälisen yleissopimuksen, yleissopimuksen kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamisesta, kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen vastaisen yleissopimuksen, yleissopimuksen lapsen oikeuksista sekä kansainvälisen yleissopimuksen siirtotyöläisten ja heidän perheenjäsentensä oikeuksien suojelusta,

e) ovat tietoisia siitä, että vammaisuus on kehittyvä käsite ja että vammaisuus on seurausta vuorovaikutuksesta vammaisten henkilöi-

den sekä asenteista ja ympäristöstä johtuvien esteiden välillä, mikä estää näiden henkilöiden täysimääräisen ja tehokkaan osallistumisen yhteiskuntaan yhdenvertaisesti muiden kanssa,

f) ovat tietoisia siitä, että niillä periaatteilla ja menettelyohjeilla, jotka esitetään vammaisia henkilöitä koskevassa yleismaailmallisessa toimintaohjelmassa ja vammaisten henkilöiden toimintamahdollisuuksien yhdenvertaistamista koskevissa yleisohjeissa, on suuri merkitys pyrittäessä vaikuttamaan menettelytapojen, suunnitelmien, ohjelmien ja toiminnan edistämiseen, muotoiluun ja arviointiin kansallisella, alueellisella ja kansainvälisellä tasolla, jotta vammaisten henkilöiden toimintamahdollisuuksia saataisiin edelleen yhdenvertaistetuksi,

g) korostavat, että on tärkeää valtavirtaistaa vammaisasiat erottamattomaksi osaksi asiaan liittyviä kestävän kehityksen strategioita,

h) ovat tietoisia myös siitä, että henkilön syrjintä vammaisuuden perusteella loukkaa ih-

- misyksilön synnynnäistä arvoa ja merkitystä,
- i) ovat tietoisia myös vammaisten henkilöiden moninaisuudesta,
 - j) ovat tietoisia tarpeesta edistää ja suojella kaikkien vammaisten henkilöiden ihmisoikeuksia, mukaan lukien tehostettua tukea tarvitsevat henkilöt,
 - k) ovat huolestuneita siitä, että näistä monista asiakirjoista ja sitoumuksista huolimatta vammaiset henkilöt edelleen kohtaavat esteitä yhteiskuntaan osallistumisessa sen tasavertaisina jäseninä ja heidän ihmisoikeuksiaan loukataan kaikkialla maailmassa,
 - l) ovat tietoisia kansainvälisen yhteistyön merkityksestä pyrittäessä parantamaan vammaisten henkilöiden elinoloja kaikissa maissa, erityisesti kehitysmaissa,
 - m) ovat tietoisia siitä arvokkaasta panoksesta, jonka vammaiset henkilöt antavat ja voivat antaa yhteisöjensä yleiseen hyvinvointiin ja monimuotoisuuteen, sekä siitä, että edistämällä vammaisten henkilöiden täysimääräistä ihmisoikeuksiensa ja perusvapauksiensa naut-

timista sekä heidän täysimääräistä osallistumistaan saadaan vahvistetuksi vammaisten henkilöiden tunnetta kuulumisesta yhteisöön ja merkittävästi edistetyksi yhteiskunnan inhimillistä, sosiaalista ja taloudellista kehitystä ja köyhyyden poistamista,

n) ovat tietoisia siitä, että vammaisten henkilöiden yksilöllinen itsemääräämisoikeus ja riippumattomuus, mukaan lukien vapaus tehdä omat valintansa, on heille tärkeää,

o) katsovat, että vammaisilla henkilöillä tulisi olla mahdollisuus osallistua aktiivisesti päätöksentekoprosesseihin, jotka koskevat politiikkaa ja ohjelmia, mukaan lukien sellaiset, jotka suoraan koskevat heitä itseään,

p) ovat huolestuneita vaikeista olosuhteista, joita kohtaavat ne vammaiset henkilöt, joihin kohdistuu moninkertaista tai törkeää syrjintää rodun, ihonvärin, sukupuolen, kielen, uskonnon, poliittisen tai muun mielipiteen, kansallisuuden, alkuperäkansaan kuulumisen, etnisen tai sosiaalisen alkuperän, varallisuuden, syntyperän, iän tai muun aseman perusteella,

q) ovat tietoisia siitä, että vammaiset naiset ja tytöt ovat usein sekä kotona että kodin ulkopuolella suuremmassa vaarassa joutua väkivallan, vahingoittamisen tai väärinkäytösten, laiminlyömiseen tai välinpitämättömän kohtelun, pahoinpitelyn, tai hyväksikäytön kohteiksi,

r) ovat tietoisia siitä, että vammaisten lasten olisi saatava nauttia täysimääräisesti kaikkia ihmisoikeuksia ja perusvapauksia yhdenvertaisesti muiden lasten kanssa, ja palauttavat mieliin ne asiaan liittyvät velvoitteet, joihin lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen sopimusvaltiot ovat sitoutuneet,

s) korostavat tarvetta sisällyttää sukupuolinkökökulma kaikkiin pyrkimyksiin edistää vammaisten henkilöiden mahdollisuutta nauttia täysimääräisesti ihmisoikeuksia ja perusvapauksia,

t) painottavat, että useimmat vammaiset henkilöt elävät köyhyydessä, ja tunnustavat tässä yhteydessä pakottavan tarpeen käsitellä köy-

hyiden kielteisiä vaikutuksia vammaisiin henkilöihin,

u) pitävät mielessä, että on välttämätöntä saavuttaa rauhan ja turvallisuuden tila, joka perustuu Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan päämäärien ja periaatteiden täysimääräiseen kunnioittamiseen sekä sovellettavien ihmisoikeusasiakirjojen noudattamiseen, jotta vammaisia henkilöitä voitaisiin suojella täysimääräisesti erityisesti aseellisten selkkauksen ja vieraan vallan miehityksen aikana,

v) ovat tietoisia siitä, että saavutettavuus on tärkeää fyysisessä, sosiaalisessa, taloudellisessa ja kulttuurisessa ympäristössä, terveydenhuollossa ja koulutuksessa sekä tiedottamisessa ja viestinnässä, jotta vammaiset henkilöt voisivat täysimääräisesti nauttia kaikkia ihmisoikeuksia ja perusvapauksia,

w) käsittävät, että koska yksilöllä on velvoitteita muita yksilöitä ja yhteisöään kohtaan, hänen on pyrittävä edistämään ja noudattamaan kansainvälisessä ihmisoikeusasiakirjassa tunnustettuja oikeuksia,

x) ovat vakuuttuneita siitä, että perhe on yhteiskunnan luonnollinen ja keskeinen perusyksikkö ja se on oikeutettu yhteiskunnan ja valtion antamaan suojaan, ja että vammaisten henkilöiden ja heidän perheenjäsentensä olisi saatava tarvittavaa suojelua ja tukea, jotta perheet voisivat osaltaan parantaa vammaisten henkilöiden mahdollisuutta nauttia oikeuksistaan täysimääräisesti ja yhdenvertaisesti,

y) ovat vakuuttuneita siitä, että kattava ja kokonaisvaltainen kansainvälinen yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksien ja arvon edistämiseksi ja suojaamiseksi auttaa merkittävästi korjaamaan vammaisten henkilöiden erittäin epäedullista sosiaalista asemaa ja edistää heidän osallistumistaan toimintaan politiikan, talouden, sosiaaliturvan, kulttuurin ja yksilön oikeuksien alalla yhdenvertaisin mahdollisuuksin sekä kehittyneissä maissa että kehitysmaissa, ovat sopineet seuraavasta:

1. artikla

Tarkoitus:

Tämän yleissopimuksen tarkoituksena on edistää, suojella ja taata kaikille vammaisille henkilöille täysimääräisesti ja yhdenvertaisesti kaikki ihmisoikeudet ja perusvapaudet, sekä edistää vammaisten henkilöiden synnynnäisen arvon kunnioittamista. Vammaisiin henkilöihin kuuluvat ne, joilla on sellainen pitkäaikainen ruumiillinen, henkinen, älyllinen tai aisteihin liittyvä vamma, jonka vuorovaikutus erilaisten esteiden kanssa voi estää heidän täysimääräisen ja tehokkaan osallistumisensa yhteiskuntaan yhdenvertaisesti muiden kanssa.

2. artikla

Määritelmät:

Tässä yleissopimuksessa:

”viestintä” sisältää kieliä, tekstin näyttämistä, pistekirjoitusta, taktiilikommunikaatio viestin-

tää, isokirjaintekstiä, saavutettavaa multimedialla sekä kirjallisia, kuuloon perustuvia, selkokielisiä, ihmisäänellä tuotettua puhetta sekä puhetta tukevia ja korvaavia viestintätapoja, -keinoja ja -muotoja, esteetön tieto- ja viestintäteknologia mukaan lukien; ”kieli” sisältää puhutut kielet sekä viittomakielet ja muut ei-puhutun kielen muodot; ”syrjintä vammaisuuden perusteella” tarkoittaa vammaisuuteen perustuvaa erottelua, syrjäyttämistä tai rajoittamista, jonka tarkoituksena tai vaikutuksena on heikentää tai mitätöidä kaikkien ihmisoikeuksien ja perusvapauksien tunnustamista, nauttimista tai käyttämistä yhdenvertaisesti muiden kanssa politiikan, talouden, sosiaaliturvan, kulttuurin tai yksilön oikeuksien alalla tai muulla alalla. Se sisältää kaikki syrjinnän muodot, kohtuullisen mukauttamisen epääminen mukaan lukien; ”kohtuullinen mukauttaminen” tarkoittaa tarvittaessa yksittäistapauksessa toteutettavia tarpeellisia ja asianmukaisia muutoksia ja järjestelyjä, joilla ei aiheuteta suhteetonta tai kohtuutonta

rasitetta, ja joilla varmistetaan vammaisten henkilöiden mahdollisuus nauttia tai käyttää kaikkia ihmisoikeuksia ja perusvapauksia yhdenvertaisesti muiden kanssa; ”kaikille sopiva suunnittelu” tarkoittaa tuotteiden, ympäristöjen, ohjelmien ja palvelujen suunnittelua sellaisiksi, että kaikki ihmiset voivat käyttää niitä mahdollisimman laajasti ilman mukautuksia tai erikoissuunnittelua. ”Kaikille sopiva suunnittelu” ei sulje pois yksittäisten vammaisryhmien mahdollisesti tarvitsemia apuvälineitä.

3. artikla

Yleiset periaatteet:

Tämän yleissopimuksen periaatteina ovat:

- a) henkilöiden synnynnäisen arvon, yksilöllisen itsemääräämisoikeuden, mukaan lukien vapaus tehdä omat valintansa, ja riippumattomuuden kunnioittaminen;
- b) yhdenvertaisuus;
- c) täysimääräinen ja tehokas osallistuminen ja osallisuus yhteiskuntaan;

- d) erilaisuuden kunnioittaminen ja vammaisten henkilöiden hyväksyminen osana ihmisten monimuotoisuutta ja ihmiskuntaa;
- e) mahdollisuuksien yhdenvertaisuus;
- f) esteettömyys ja saavutettavuus;
- g) miesten ja naisten välinen tasa-arvo;
- h) vammaisten lasten kehittyvien kykyjen ja sen kunnioittaminen, että heillä on oikeus säilyttää identiteettinsä.

4. artikla

Yleiset velvoitteet

I. Sopimuspuolet sitoutuvat varmistamaan kaikkien ihmisoikeuksien ja perusvapauksien täysimääräisen toteutumisen kaikille vammaisille henkilöille sekä edistämään sitä ilman minkäänlaista syrjintää vammaisuuden perusteella. Tätä varten sopimuspuolet sitoutuvat:

- a) toteuttamaan kaikki asianmukaiset lainsäädännölliset, hallinnolliset ja muut toimet tässä yleissopimuksessa tunnustettujen oike-

uksien täytäntöönpanemiseksi;

b) toteuttamaan kaikki asianmukaiset, myös lainsäädännölliset, toimet voimassa olevien vammaisia henkilöitä syrjivien säädösten, määräysten, tapojen ja käytäntöjen muuttamiseksi tai poistamiseksi;

c) ottamaan huomioon vammaisten henkilöiden ihmisoikeuksien suojelun ja edistämisen kaikissa politiikoissa ja ohjelmissa;

d) pidättäytymään osallistumasta tämän yleissopimuksen vastaiseen tekoon tai käytäntöön sekä varmistamaan, että viranomaiset ja laitokset toimivat tämän yleissopimuksen mukaisesti;

e) toteuttamaan kaikki asianmukaiset toimet poistaakseen henkilön, järjestön tai yksityisen yrityksen vammaisuuden perusteella harjoittaman syrjinnän;

f) toteuttamaan tai edistämään sellaisten tämän yleissopimuksen 2 artiklassa määriteltujen kaikille sopivaksi suunniteltujen tavaroiden, palvelujen, välineiden ja tilojen tutkimusta ja kehittämistä, jotka vaativat mahdolli-

simman vähän mukautuksia ja kustannuksia vammaisten henkilöiden erityistarpeiden täyttämiseksi, edistämään niiden saatavuutta ja käyttöä sekä edistämään kaikille sopivaa suunnittelua kehitettäessä standardeja ja suunta-
viivoja;

g) toteuttamaan tai edistämään vammaisille henkilöille soveltuvan uuden teknologian, mukaan lukien tieto- ja viestintätekniologia, liik-
kumisen apuvälineet, laitteet ja apuväline-
tekniologia, tutkimusta ja kehittämistä sekä edistämään niiden saatavuutta ja käyttöä, aseta-
taen etusijalle kohtuuhintaisen teknologian;

h) antamaan vammaisille henkilöille saa-
vutettavaa tietoa liikkumisen apuvälineistä,
laitteista ja apuvälineteknologiasta, mukaan
lukien uusi teknologia, sekä muista avun muo-
doista, tukipalveluista ja järjestelyistä;

i) edistämään tässä yleissopimuksessa tun-
nustettuja oikeuksia koskevaa koulutusta, jota
annetaan vammaisten henkilöiden parissa
työskenteleville ammattihenkilöille ja muul-
le henkilöstölle, jotta parannettaisiin näillä oi-

keuksilla taattujen palvelujen ja avun antamista.

2. Taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien osalta kukin sopimuspuoli sitoutuu täysimääräisesti käytettävissä olevien voimavarojensa ja tarvittaessa kansainvälisen yhteistyön puitteissa ryhtymään toimiin, joiden tarkoituksena on saada nämä oikeudet asteittain täysimääräisesti toteutetuiksi, rajoittamatta kuitenkaan niitä tähän yleissopimukseen sisältyviä velvoitteita, jotka ovat kansainvälisen oikeuden mukaan välittömästi sovellettavia.

3. Laadittaessa ja toimeenpantaessa lainsäädäntöä ja politiikkaa, joilla tätä yleissopimusta pannaan täytäntöön, sekä muissa vammaisia henkilöitä koskevissa päätöksentekoprosesseissa sopimuspuolten tulee neuvotella tiiviisti vammaisten henkilöiden kanssa ja aktiivisesti osallistaa heidät, mukaan lukien vammaiset lapset, heitä edustavien järjestöjen kautta.

4. sellaisiin määräyksiin, jotka paremmin edistävät vammaisten henkilöiden oikeuk-

sien toteutumista ja jotka voivat sisältyä sopimuspuolen lainsäädäntöön tai kyseisessä sopimuspuolella voimassa olevaan kansainväliseen oikeuteen. Ihmisoikeuksia ja perusvapauksia, jotka tunnustetaan tai ovat voimassa tämän yleissopimuksen sopimuspuolella lain, valtiosopimusten, määräyksen tai tapaoikeuden perusteella, ei saa rajoittaa eikä niistä saa poiketa sillä perusteella, ettei kyseisiä oikeuksia tai vapauksia tunnusteta tässä yleissopimuksessa tai että ne tunnustetaan siinä suppeampina.

5. Tämän yleissopimuksen määräyksiä sovelletaan liittovaltioiden kaikkiin osiin rajoituksetta ja poikkeuksetta.

5. artikla

Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus

I. Sopimuspuolet tunnustavat, että kaikki henkilöt ovat yhdenvertaisia lain edessä ja lain mukaan ja ovat oikeutettuja yhdenvertaiseen oikeussuojaan ja yhdenvertaisiin lakiin perus-

tuviin etuihin ilman minkäänlaista syrjintää.

2. Sopimuspuolet kieltävät kaiken syrjinnän vammaisuuden perusteella ja takaavat vammaisille henkilöille yhdenvertaisen ja tehokkaan oikeussuojan syrjintää vastaan syrjintäperusteesta riippumatta.

3. Yhdenvertaisuuden edistämiseksi ja syrjinnän poistamiseksi sopimuspuolet toteuttavat kaikki asianmukaiset toimet varmistaakseen kohtuullisten mukautusten tekemisen.

4. Erityistoimia, jotka ovat tarpeen vammaisten henkilöiden tosiasiallisen yhdenvertaisuuden jouduttamiseksi tai saavuttamiseksi, ei katsota tämän yleissopimuksen tarkoittamaksi syrjinnäksi.

6. artikla

Vammaiset naiset

1. Sopimuspuolet tunnustavat, että vammaisiin naisiin ja tyttöihin kohdistetaan moninkertaista syrjintää, ja toteuttavat toimia varmistaakseen, että vammaiset naiset ja tytöt

voivat nauttia täysimääräisesti ja yhdenvertaisesti kaikista ihmisoikeuksista ja perusvapauksista.

2. Sopimuspuolet toteuttavat kaikki asianmukaiset toimet varmistaakseen naisille täysimääräisen kehittymisen, etenemisen ja voimaantumisen, tarkoituksena taata, että naiset voivat käyttää tässä yleissopimuksessa tunnustettuja ihmisoikeuksia ja perusvapauksia sekä nauttia niistä.

7. artikla

Vammaiset lapset

1. Sopimuspuolet toteuttavat kaikki tarvittavat toimet varmistaakseen, että vammaiset lapset voivat nauttia kaikista ihmisoikeuksista ja perusvapauksista täysimääräisesti ja yhdenvertaisesti muiden lasten kanssa.

2. Kaikissa vammaisia lapsia koskevissa toimissa on otettava ensisijaisesti huomioon lapsen etu.

3. Sopimuspuolet varmistavat, että vammai-

silla lapsilla on oikeus vapaasti ilmaista näkemyksensä kaikissa heihin vaikuttavissa asioissa ja että heidän näkemyksilleen annetaan asianmukainen painoarvo heidän ikänsä ja kypsyytensä mukaisesti, yhdenvertaisesti muiden lasten kanssa, ja että heillä on oikeus saada vammaisuutensa ja ikänsä mukaista apua tämän oikeuden toteuttamiseksi.

8. artikla

Tietoisuuden lisääminen

I. Sopimuspuolet ryhtyvät toteuttamaan välittömiä, tehokkaita ja asianmukaisia toimia, joilla:

a) lisätään tietoisuutta vammaisista henkilöistä koko yhteiskunnassa, myös perheiden tasolla, ja edistetään vammaisten henkilöiden oikeuksien ja arvon kunnioittamista;

b) torjutaan vammaisiin henkilöihin liittyviä, myös sukupuoleen ja ikään perustuvia, stereotyyppioita, ennakkoluuloja ja haitallisia käytäntöjä kaikilla elämänalueilla;

c) edistetään tietoisuutta vammaisten henkilöiden kyvyistä ja panoksesta.

2. Tähän tarkoitettuina toimina:

a) käynnistetään ja jatketaan tehokkaita yleisölle suunnattuja tiedotuskampanjoita, joiden tarkoituksena on:

I lisätä vammaisten henkilöiden oikeuksien huomioon ottamista;

II edistää myönteisiä käsityksiä vammaisista henkilöistä ja lisätä yhteiskunnan tietoisuutta heistä;

III edistää vammaisten henkilöiden taitojen, ansioiden ja kykyjen sekä heidän työpäikoilla ja työmarkkinoilla antamansa panoksen tunnustamista;

b) vahvistetaan kaikilla koulutusjärjestelmän tasoilla, mukaan lukien kaikki lapset varhaisesta iästä alkaen, kunnioittavaa asennetta vammaisten henkilöiden oikeuksia kohtaan;

c) kannustetaan kaikkia viestimiä kuvaamaan vammaisia henkilöitä tämän yleissopimuksen tarkoituksen mukaisella tavalla;

d) edistetään vammaisia henkilöitä ja vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevia koulutusohjelmia.

9. artikla

Esteettömyys

I. Jotta vammaiset henkilöt voisivat elää itsenäisesti ja osallistua täysimääräisesti kaikilla elämänalueilla, sopimuspuolet toteuttavat asianmukaiset toimet varmistaakseen vammaisille henkilöille muiden kanssa yhdenvertaisen pääsyn fyysiseen ympäristöön, kuljetukseen, tiedottamiseen ja viestintään, muun muassa tieto- ja viestintäteknologiaan ja -järjestelmiin, sekä muihin yleisölle avoimiin tai tarjottaviin järjestelyihin ja palveluihin sekä kaupunki- että maaseutualueilla. Näitä toimia, joihin sisältyy saavutettavuuden esteiden tunnistaminen ja poistaminen, sovelletaan muun muassa:

a) rakennuksiin, teihin, kuljetukseen sekä muihin sisä- ja ulkotiloihin, koulut, asunnot,

terveydenhuoltoyksiköt ja työpaikat mukaan lukien;

b) tiedottamiseen, viestintään ja muihin palveluihin, sähköiset palvelut ja pelastuspalvelut mukaan lukien.

2. Sopimuspuolet toteuttavat asianmukaiset toimet, joilla:

a) kehitetään ja saatetaan voimaan yleisölle avoimien tai tarjottavien tilojen ja palvelujen saavutettavuutta koskevia vähimmäisstandardeja ja -ohjeita ja valvotaan niiden täytäntöönpanoa;

b) varmistetaan, että yksityiset tahot, jotka tarjoavat yleisölle avoimia tai tarjottavia tiloja ja palveluja, ottavat huomioon kaikki esteettömyyden osatekijät vammaisten henkilöiden kannalta;

c) annetaan sidosryhmille koulutusta vammaisten henkilöiden kohtaamista esteettömyyskysymyksistä;

d) tuotetaan yleisölle avoimien rakennusten ja muiden tilojen opastetekstit pistekirjoituksella sekä helposti luettavassa ja ymmärrettäväs-

sä muodossa;

e) järjestetään avustajia ja muuta apua, mukaan lukien oppaat, lukijat ja koulutetut viittomakielen tulkit, helpottamaan yleisölle avoimien rakennusten ja muiden tilojen esteettömyyttä;

f) edistetään muita asianmukaisia vammaisten henkilöiden avustamisen ja tukemisen muotoja tarkoituksena varmistaa heille tiedon saavutettavuus;

g) edistetään uusien tieto- ja viestintätekniologioiden ja -järjestelmien, myös Internetin, saavutettavuutta vammaisille henkilöille;

h) edistetään saavutettavien tieto- ja viestintätekniologioiden ja -järjestelmien suunnittelua, kehittämistä, tuotantoa ja jakelua varhaisessa vaiheessa siten, että näistä teknologioista ja järjestelmistä tulee saavutettavia mahdollisimman alhaisin kustannuksin.

10. artikla

Oikeus elämään

Sopimuspuolet vahvistavat, että jokaisella ihmisellä on synnynnäinen oikeus elämään, ja toteuttavat kaikki tarvittavat toimet varmistukseen, että vammaiset henkilöt voivat nauttia tästä oikeudesta tehokkaasti ja yhdenvertaisesti muiden kanssa.

11. artikla

Vaaratilanteet ja humanitaariset hätätilat

Sopimuspuolet toteuttavat kansainväliseen oikeuteen perustuvien velvoitteidensa mukaisesti, mukaan lukien kansainvälinen humanitaarinen oikeus ja ihmisoikeuksia koskeva kansainvälinen oikeus, kaikki tarvittavat toimet varmistukseen vammaisten henkilöiden suojelun ja turvallisuuden vaaratilanteissa, mukaan lukien aseelliset selkkaukset, humanitaariset hätätilat ja luonnonkatastrofit.

12. artikla

Yhdenvertaisuus lain edessä

1. Sopimuspuolet vahvistavat, että vammaisilla henkilöillä on oikeus tulla kaikkialla tunnustetuiksi henkilöiksi lain edessä.
2. Sopimuspuolet tunnustavat, että vammaiset henkilöt ovat oikeustoimikelpoisia yhdenvertaisesti muiden kanssa kaikilla elämänaloilla.
3. Sopimuspuolet toteuttavat asianmukaiset toimet järjestääkseen vammaisten henkilöiden saataville tuen, jota he mahdollisesti tarvitsevat oikeustoimikelpoisuuttaan käyttäessään.
4. Sopimuspuolet varmistavat, että kaikki oikeustoimikelpoisuuden käyttöön liittyvät toimet antavat asianmukaiset ja tehokkaat takeet, joilla estetään väärinkäytökset ihmisoikeuksia koskevan kansainvälisen oikeuden mukaisesti. Näillä takeilla varmistetaan, että oikeustoimikelpoisuuden käyttöön liittyvissä toimisissa kunnioitetaan henkilön oikeuksia, tahtoa ja mieltymyksiä, ettei niissä esiinny eturistiri-

toja eikä asiatonta vaikuttamista, että ne ovat oikeasuhtaisia ja kyseisen henkilön olosuhteisiin sovitettuja, että niitä sovelletaan mahdollisimman vähän aikaa ja että toimivaltainen, riippumaton ja puolueeton viranomainen tai oikeuselin arvioi niitä säännöllisesti uudelleen. Takeiden on oltava oikeassa suhteessa siihen nähden, missä määrin nämä toimet vaikuttavat henkilön oikeuksiin ja etuihin.

5. Jollei tämän artiklan määräyksistä muuta johdu, sopimuspuolet toteuttavat kaikki asianmukaiset ja tehokkaat toimet varmistaakseen vammaisten henkilöiden yhdenvertaisen oikeuden omistaa tai periä omaisuutta, hoitaa taloudellisia asioitaan ja saada yhdenvertaisesti pankkilainoja, kiinnityksiä ja muita luottoja, sekä varmistavat, ettei vammaisilta henkilöiltä mielivaltaisesti riistetä heidän omaisuuttaan.

13. artikla

Oikeusjärjestelmän saavutettavuus

I. Sopimuspuolet varmistavat vammaisille

henkilöille oikeuden tehokkaan saavutettavuuden yhdenvertaisesti muiden kanssa, muun muassa järjestämällä menettelyllisiä ja ikään perustuvia mukautuksia, helpottaakseen heidän tehokasta suoraa ja välillistä osallistumistaan, myös todistajina, kaikkiin oikeudellisiin menettelyihin, tutkintavaihe ja muut valmisteluvaiheet mukaan lukien.

2. Osana oikeusjärjestelmän tehokkaan saavutettavuuden varmistamista vammaisille henkilöille sopimuspuolet edistävät lainkäytön alalla työskentelevien, kuten poliisin ja vankilahenkilöstön, asianmukaista koulutusta.

14. artikla

Henkilön vapaus ja turvallisuus

I. Sopimuspuolet varmistavat, että vammaiset henkilöt yhdenvertaisesti muiden kanssa:

a) nauttivat oikeudesta vapauteen ja turvallisuuteen;

b) eivät joudu laittoman tai mielivaltaisen vapaudenriiston kohteeksi, mahdollinen vapau-

denriisto tapahtuu lain mukaisesti, eikä vammaisuuden olemassaolo missään tapauksessa oikeuta vapaudenriistoon.

2. Sopimuspuolet varmistavat, että jos vammaisilta henkilöiltä riistetään heidän vapautensa jollakin menettelyllä, heillä on yhdenvertaisesti muiden kanssa oikeus ihmisoikeuksia koskevan kansainvälisen oikeuden mukaisiin takeisiin ja että heitä kohdellaan tämän yleis-sopimuksen tavoitteiden ja periaatteiden mukaisesti, muun muassa tekemällä kohtuullisia mukautuksia.

15. artikla

Vapaus kidutuksesta tai julmasta, epäinhimillisestä tai halventavasta kohtelusta tai rangaistuksesta

I. Ketään ei saa kiduttaa eikä kohdella tai rangaista julmalla, epäinhimillisellä tai halventavalla tavalla. Erityisesti ketään ei saa alistaa lääketieteellisiin tai tieteellisiin kokeisiin ilman hänen vapaata suostumustaan.

2. Sopimuspuolet toteuttavat kaikki tehokkaat lainsäädännölliset, hallinnolliset, oikeudelliset ja muut toimet estääkseen, että vammaisia henkilöitä, yhdenvertaisesti muiden kanssa, ei kiduteta eikä kohdella tai rangaista julmalla, epäinhimillisellä tai halventavalla tavalla.

16. artikla

Vapaus hyväksikäytöstä, väkivallasta ja pahoinpitelystä

1. Sopimuspuolet toteuttavat kaikki asianmukaiset lainsäädännölliset, hallinnolliset, sosiaaliset, koulutukselliset ja muut toimet suojellakseen vammaisia henkilöitä sekä kotona että kodin ulkopuolella kaikilta hyväksikäytön, väkivallan ja pahoinpitelyn muodoilta, niiden sukupuoleen perustuvat näkökohdat mukaan lukien.

2. Sopimuspuolet toteuttavat lisäksi kaikki asianmukaiset toimet estääkseen kaikki hyväksikäytön, väkivallan ja väärinkäytösten muodot varmistamalla muun muassa vam-

maisille henkilöille sekä heidän perheilleen ja huoltajilleen annettavan sukupuoleen ja ikään sovitettun avun ja tuen asianmukaiset muodot, myös antamalla tietoa ja koulutusta siitä, miten hyväksikäyttö-, väkivalta- ja väärinkäytöstapauksia vältetään ja tunnistetaan ja miten niistä ilmoitetaan. Sopimuspuolet varmistavat, että suojaamistarkoituksessa annetut palvelut ovat ikään, sukupuoleen ja vammaisuuteen sovitettuja.

3. Kaikkien hyväksikäytön, väkivallan ja väärinkäytösten muotojen esiintymisen estämiseksi sopimuspuolet varmistavat, että riippumattomat viranomaiset seuraavat tehokkaasti kaikkia vammaisten henkilöiden palveleminen tarkoitettuja tiloja ja ohjelmia.

4. Sopimuspuolet toteuttavat kaikki asianmukaiset toimet edistääkseen, muun muassa antamalla palveluja suojelutarkoituksessa, minkä tahansa hyväksikäytön, väkivallan tai väärinkäytöksen muodon kohteeksi joutuneiden vammaisten henkilöiden ruumiillista, kognitiivista ja henkistä toipumista, kuntoutu-

mista ja sopeutumista yhteiskuntaan. Tämän toipumisen ja sopeutumisen on tapahduttava ympäristössä, joka edistää kyseisen henkilön terveyttä, hyvinvointia, itsekunnioitusta, arvoa ja itsemääräämisoikeutta ja jossa otetaan huomioon sukupuoli- ja ikäkohtaiset erityistarpeet.

5. Sopimuspuolet ottavat käyttöön tehokkaat, muun muassa naisiin ja lapsiin keskittyvät, politiikat ja lainsäädännön varmistukseksi, että vammaisiin henkilöihin kohdistuvat hyväksikäyttö-, väkivalta- ja väärinkäytöstopaukset tunnistetaan, tutkitaan ja, sen ollessa tarkoituksenmukaista, saatetaan syytteeseen.

17. artikla

Henkilön koskemattomuuden suojelu

Jokaisella vammaisella henkilöllä on oikeus ruumiillisen ja henkisen koskemattomuutensa kunnioittamiseen yhdenvertaisesti muiden kanssa.

18. artikla

Liikkumisen ja kansalaisuuden vapaus

I. Sopimuspuolet tunnustavat, että vammaisilla henkilöillä on yhdenvertaisesti muiden kanssa oikeus liikkumisvapauteen, asuinpaikan valinnan vapauteen ja kansalaisuuteen, muun muassa varmistamalla, että:

a) vammaisilla henkilöillä on oikeus hankkia kansalaisuus ja vaihtaa sitä eikä heiltä riisteta kansalaisuutta mielivaltaisesti tai vammaisuuden perusteella;

b) vammaisilta henkilöiltä ei riistetä vammaisuuden perusteella mahdollisuutta saada, pitää hallussaan ja käyttää kansalaisuuttaan koskevia asiakirjoja tai muita henkilöllisyysasiakirjoja tai hyödyntää asianmukaisia prosesseja, kuten maahanmuuttomenettelyä, joita voidaan tarvita helpottamaan liikkumisvapauden käyttämistä;

c) vammaiset henkilöt voivat vapaasti poistua mistä tahansa maasta, oma maansa mukaan lukien;

d) vammaisilta henkilöiltä ei riistetä mielivaltaisesti tai vammaisuuden perusteella oikeutta tulla omaan maahansa.

2. Vammaiset lapset rekisteröidään välittömästi syntymänsä jälkeen, ja heillä on syntymästään lähtien oikeus nimeen, oikeus saada kansalaisuus ja mahdollisuuksien mukaan oikeus tietää vanhempansa ja olla vanhempien sa huollettavana.

19. artikla

Eläminen itsenäisesti ja osallisuus yhteisössä
Tämän yleissopimuksen sopimuspuolet tunnustavat kaikkien vammaisten henkilöiden yhdenvertaisen oikeuden elää yhteisössä, jossa heillä on muiden kanssa yhdenvertaiset valinnanmahdollisuudet. Sopimuspuolet toteuttavat tehokkaat ja asianmukaiset toimet tehdäkseen vammaisille henkilöille helpommaksi nauttia tästä oikeudesta täysimääräisesti sekä helpottaakseen heidän täysimääräistä osallisuuttaan ja osallistumistaan yhteisöön, muun

muassa varmistamalla, että:

a) vammaisilla henkilöillä on yhdenvertaisesti muiden kanssa mahdollisuus valita asuinpaikkansa sekä sen, missä ja kenen kanssa he asuvat, eivätkä he ole velvoitettuja käyttämään tiettyä asumisjärjestelyä;

b) vammaisten henkilöiden saatavissa on valikoima kotiin annettavia palveluja sekä asumis- ja laitospalveluja sekä muita yhteiskunnan tukipalveluja, mukaan lukien henkilökohtainen apu, jota tarvitaan tukemaan elämistä ja osallisuutta yhteisössä ja estämään eristämistä tai erottelua yhteisöstä;

c) koko väestölle tarkoitetut yhteisön palvelut ja järjestelyt ovat vammaisten henkilöiden saatavissa yhdenvertaisesti muiden kanssa ja vastaavat heidän tarpeitaan.

20. artikla

Henkilökohtainen liikkuminen

Sopimuspuolet toteuttavat tehokkaat toimet varmistaa vammaisille henkilöille mah-

dollisimman itsenäisen henkilökohtaisen liikkumisen, muun muassa:

a) helpottamalla vammaisten henkilöiden henkilökohtaista liikkumista sillä tavalla ja silloin kun he haluavat sekä kohtuulliseen hintaan;

b) helpottamalla hyvälaatuisten liikkumisen apuvälineiden, laitteiden, apuvälineteknologian sekä erilaisten avustajien ja välittäjien saatavuutta vammaisille henkilöille, muun muassa tarjoamalla niitä kohtuulliseen hintaan;

c) antamalla vammaisille henkilöille ja heidän parissaan työskentelevälle asiantuntijahenkilöstölle liikkumistaitoihin liittyvää koulutusta;

d) kannustamalla liikkumisen apuvälineitä, laitteita ja apuvälineteknologiaa tuottavia tahoja ottamaan huomioon kaikki vammaisten henkilöiden liikkumisen näkökohdat.

21. artikla

Sanan- ja mielipiteenvapaus ja tiedonsaanti
Sopimuspuolet toteuttavat kaikki asianmu-

kaiset toimet varmistaakseen, että vammaiset henkilöt voivat käyttää oikeutta sanan- ja mielipiteenvapauteen, mukaan lukien vapaus etsiä, vastaanottaa ja välittää tietoja ja ajatuksia yhdenvertaisesti muiden kanssa sekä käyttäen kaikkia valitsemiaan tämän yleissopimuksen 2 artiklassa määriteltäviä viestintämuotoja, muun muassa:

a) antamalla suurelle yleisölle tarkoitettua tietoa vammaisille henkilöille oikea-aikaisesti ja ilman lisäkuluja sellaisessa saavutettavassa muodossa ja sellaista saavutettavaa teknologiaa käyttäen, jotka soveltuvat eri tavoin vammaisille henkilöille;

b) hyväksymällä sen, että vammaiset henkilöt käyttävät virallisessa vuorovaikutuksessaan viittomakieliä, pistekirjoitusta, puhetta tukevaa ja korvaavaa viestintää sekä kaikkia muita valitsemiaan saavutettavia viestintäkeinoja, -tapoja ja -muotoja, sekä helpottamalla näiden käyttöä;

c) kehottamalla yksityisiä tahoja, jotka myös Internetin välityksellä tarjoavat palveluja suu-

relle yleisölle, antamaan tietoa ja palveluja vammaisille henkilöille esteettömässä ja käytökelpoisessa muodossa;

d) kannustamalla viestimiä, Internetin välityksellä tietoa antavat tahot mukaan lukien, tekemään palvelunsa vammaisille henkilöille saavutettaviksi;

e) tunnustamalla viittomakielten käytön ja edistämällä sitä.

22. artikla

Yksityisyyden kunnioittaminen

1. Asuinpaikasta tai asuinjärjestelyistä riippumatta kenenkään vammaisen henkilön yksityisyyteen, perheeseen, kotiin tai kirjeenvaihtoon tai muunlaiseen viestintään ei saa mielivaltaisesti tai laittomasti puuttua eikä hänen kunniaansa ja mainettaan saa laittomasti loukata. Vammaisilla henkilöillä on oikeus lain suojaan tällaisen puuttumisen tai loukkauksen osalta.

2. Sopimuspuolet suojelevat vammaisten hen-

kilöä, terveyttä ja kuntoutusta koskevien tietojen yksityisyyttä yhdenvertaisesti muiden kanssa.

23. artikla

Kodin ja perheen kunnioittaminen

I. Sopimuspuolet toteuttavat tehokkaat ja asianmukaiset toimet, joilla poistetaan vammaisiin henkilöihin kohdistuva syrjintä kaikissa avioliittoon, perheeseen, vanhemmuuteen ja henkilökohtaisiin suhteisiin liittyvissä asioissa yhdenvertaisesti muiden kanssa, varmistaa, että:

a) tunnustetaan kaikkien avioliittoikäisten vammaisten henkilöiden oikeus solmia avioliitto ja perustaa perhe sitä aikovien puolisoiden vapaan ja täyden suostumuksen perusteella;

b) tunnustetaan vammaisten henkilöiden oikeudet päättää vapaasti ja vastuullisesti lastensa määrästä ja ikäerosta ja saada ikänsä mukaista tietoa ja lisääntymisterveys- ja per-

hesuunnitteluvalistusta, ja annetaan tarvittavat keinot näiden oikeuksien käyttämiseen;

c) vammaiset henkilöt, mukaan lukien lapset, säilyttävät hedelmällisyytensä yhdenvertaisesti muiden kanssa.

2. Sopimuspuolet varmistavat vammaisten henkilöiden oikeudet ja vastuut, jotka liittyvät huoltoon ja holhoukseen, edunvalvontaan, lasten adoptointiin tai vastaaviin järjestelmiin, sikäli kuin kansallinen lainsäädäntö tuntee nämä käsitteet; kaikissa tapauksissa lapsen etu on asetettava etusijalle. Sopimuspuolet antavat vammaisille henkilöille asianmukaista apua näiden lastenkasvatusvastuun kantamisessa.

3. Sopimuspuolet varmistavat, että vammaisilla lapsilla on yhdenvertaiset oikeudet perheelämään. Näiden oikeuksien toteuttamiseksi sekä vammaisten lasten kätkemisen, hylkäämisen, laiminlyömisestä ja erottelun estämiseksi sopimuspuolet pyrkivät antamaan varhaisessa vaiheessa ja laajasti tietoa, palveluja ja tukea vammaisille lapsille ja heidän

perheilleen.

4. Sopimuspuolet varmistavat, ettei lasta eroteta vanhemmistaan näiden tahdon vastaisesti, jolleivät toimivaltaiset viranomaiset, joiden päätökset voidaan saattaa tuomioistuimen tutkittaviksi, sovellettavien lakien ja menettelyjen mukaisesti toteaa erottamisen olevan tarpeen lapsen edun turvaamiseksi. Missään tapauksessa lasta ei saa erottaa vanhemmistaan lapsen oman tai toisen tai molempien vanhempien vammaisuuden perusteella.

5. Jos vammaisen lapsen lähiomaiset eivät pysty huolehtimaan hänestä, sopimuspuolet pyrkivät kaikin keinoin järjestämään lapselle sijaishuollon hänen muun sukunsa piirissä, ja jollei tämä ole mahdollista, lähiyhteisössä perheenomaisissa olosuhteissa.

24. artikla

Koulutus

1. Sopimuspuolet tunnustavat vammaisten henkilöiden oikeuden koulutukseen. Toteut-

taakseen tämän oikeuden syrjimättä ja yhdenvertaisten mahdollisuuksien pohjalta sopimuspuolet varmistavat osallistavan koulutusjärjestelmän kaikilla tasoilla sekä elinikäisen oppimisen, jonka tarkoituksena on:

a) kehittää täysimääräisesti inhimillisiä voimavaroja, omanarvontuntoa ja itsearvostusta sekä vahvistaa ihmisoikeuksien, perusvapauksien ja ihmiskunnan moninaisuuden kunnioittamista;

b) mahdollistaa vammaisille henkilöille persoonallisuutensa, lahjakkuutensa ja luovuutensa sekä henkisten ja ruumiillisten kykyjensä kehittämisen mahdollisimman pitkälle;

c) mahdollistaa vammaisten henkilöiden tehokas osallistuminen vapaaseen yhteiskuntaan.

2. Tätä oikeutta toteuttaessaan sopimuspuolet varmistavat, että:

a) vammaisia henkilöitä ei suljeta yleisen koulutusjärjestelmän ulkopuolelle vammaisuuden perusteella ja ettei vammaisia lapsia suljeta maksuttoman ja pakollisen ensimmäisen as-

teen tai toisen asteen koulutuksen ulkopuolelle vammaisuuden perusteella;

b) vammaiset henkilöt pääsevät osallistamaan, hyvälaatuiseen ja maksuttomaan ensimmäisen asteen sekä toisen asteen koulutukseen yhdenvertaisesti muiden kanssa niissä yhteisöissä, joissa he elävät;

c) vammaisia henkilöitä varten tehdään heidän yksilöllisten tarpeidensa mukaiset kohdulliset mukautukset;

d) vammaiset henkilöt saavat yleisessä koulutusjärjestelmässä tuen, jota tarvitaan helpotamaan heidän tehokasta koulutustaan;

e) toteutetaan tehokkaat yksilöidyt tukitoimet ympäristöissä, jotka mahdollistavat oppimisen ja sosiaalisen kehityksen maksimoinnin täysimääräisen osallisuuden tavoitteen mukaisesti.

3. Sopimuspuolet mahdollistavat vammaisille henkilöille elämänhallinnan ja sosiaalisen kehityksen taitojen oppimisen helpottaakseen heidän täysimääräistä ja yhdenvertaista osallistumistaan koulutukseen ja yhteisöön. Tätä

varten sopimuspuolet toteuttavat asianmukaiset toimet, joilla muun muassa:

a) helpotetaan pistekirjoituksen, korvaavan kirjoituksen, puhetta tukevien ja korvaavien viestintätapojen, -keinojen ja -muotojen sekä erilaisten liikkumistaitojen oppimista ja helpotetaan vertaistukea ja mentorointia;

b) helpotetaan viittomakielen oppimista ja kuurojen yhteisön kielellisen identiteetin edistämistä;

c) varmistetaan, että näkövammaisten, kuurojen, kuulovammaisten tai kuurosokeiden, erityisesti lasten, koulutus annetaan yksilön kannalta mahdollisimman tarkoituksenmukaisilla kielillä, viestintätavoilla ja -keinoilla sekä ympäristöissä, jotka mahdollistavat oppimisen ja sosiaalisen kehityksen maksimoinnin.

4. Edistääkseen tämän oikeuden toteuttamista sopimuspuolet toteuttavat asianmukaiset toimet palkatakseen opettajia, myös vammaisia opettajia, joilla on tarvittava viittomakielen ja/tai pistekirjoituksen taito, sekä kouluttaakseen kaikilla koulutustasoilla työskenteleviä

ammattihenkilöitä ja henkilöstöä. Tähän koulutukseen on sisällyttävä tietoa vammaisuudesta sekä asianmukaisten vammaisten henkilöiden tukemiseen tarkoitettujen puhetta tukevien ja korvaavien viestintätapojen, -keinojen ja -muotojen, opetustekniikan ja materiaalin käyttöä.

5. Sopimuspuolet varmistavat, että vammaisille henkilöille annetaan syrjimättä ja yhdenvertaisesti muiden kanssa mahdollisuus yleiseen kolmannen asteen koulutukseen, ammattikoulutukseen, aikuiskoulutukseen ja elinikäiseen oppimiseen. Tätä varten sopimuspuolet varmistavat, että vammaisia henkilöitä varten tehdään kohtuulliset mukautukset.

25. artikla

Terveys

Sopimuspuolet tunnustavat, että vammaisilla henkilöillä on oikeus parhaaseen mahdolliseen terveyden tasoon ilman syrjintää vammaisuuden perusteella. Sopimuspuolet toteuttavat

kaikki asianmukaiset toimet varmistaa sukusukupuolisensitiivisten terveydenhuoltopalvelujen saatavuuden vammaisille henkilöille, terveyteen liittyvä kuntoutus mukaan lukien.

Sopimuspuolet erityisesti:

- a) järjestävät vammaisille henkilöille samanlaajuiset, -laatuiset ja -tasoiset maksuttomat tai kohtuuhintaiset terveydenhuoltopalvelut ja -ohjelmat kuin muille, myös seksuaali- ja lisääntymisterveyden sekä väestöpohjaisten kansanterveysohjelmien alalla;
- b) järjestävät ne terveydenhuoltopalvelut, joita vammaiset henkilöt tarvitsevat erityisesti vammaisuutensa vuoksi, mukaan lukien varhainen tunnistaminen ja puuttuminen tarvittaessa, sekä palvelut, joilla pyritään minimoimaan ja estämään uusia vammoja, myös lasten ja vanhusten keskuudessa;
- c) järjestävät nämä terveydenhuoltopalvelut mahdollisimman lähellä ihmisten omia yhteisöjä, myös maaseutualueilla;
- d) vaativat terveydenhuoltoalan ammattihen-

kilöitä järjestämään vammaisille henkilöille samanlaatuista hoitoa kuin muille, myös vapaan ja tietoon perustuvan suostumuksen perusteella, muun muassa lisäämällä tietoisuutta vammaisten henkilöiden ihmisoikeuksista, arvosta, itsemääräämisoikeudesta ja tarpeista järjestämällä koulutusta sekä saattamalla voimaan julkista ja yksityistä terveydenhuoltoa koskevat eettiset ohjeet;

e) kieltävät vammaisten henkilöiden syrjinnän myönnettäessä sairausvakuutuksia ja henkivakuutuksia, jos kansallinen lainsäädäntö mahdollistaa henkivakuutusten myöntämisen, ja vaativat nämä vakuutukset myönnettäviksi oikeudenmukaisella ja kohtuullisella tavalla;

f) estävät terveydenhuollon ja terveydenhuoltopalvelujen sekä ravinnon ja nesteiden syrjivän epäämisen vammaisuuden perusteella.

26. artikla

Kuntoutus

I. Sopimuspuolet toteuttavat tehokkaat ja

asianmukaiset toimet muun muassa vertais-tuen avulla, jotta vammaiset henkilöt voisivat saavuttaa ja säilyttää mahdollisimman suuren itsenäisyyden, täysimääräiset ruumiilliset, henkiset, sosiaaliset ja ammatilliset kyvyt sekä täysimääräisen osallisuuden ja osallistumisen kaikilla elämänalueilla. Tätä varten sopimuspuolet järjestävät, vahvistavat ja lisäävät laaja-alaisia kuntoutuspalveluja ja -ohjelmia erityisesti terveyden, työllisyyden, koulutuksen ja sosiaalipalvelujen aloilla siten, että:

a) nämä palvelut ja ohjelmat aloitetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ja ne perustuvat yksilöllisten tarpeiden ja vahvuuksien monialaiseen arviointiin;

b) näillä palveluilla ja ohjelmilla tuetaan osallistumista ja osallisuutta yhteisöön ja kaikkiin yhteiskunnan osa-alueisiin ja ne ovat vapaaehtoisia ja vammaisten henkilöiden saatavilla mahdollisimman lähellä heidän omia yhteisöjään, myös maaseutualueilla.

2. Sopimuspuolet edistävät kuntoutuspalve-

luissa työskentelevien ammattihenkilöiden ja henkilöstön perus- ja jatkokoulutuksen kehittämistä.

3. Sopimuspuolet edistävät vammaisille henkilöille tarkoitettujen kuntoutukseen liittyvien apuvälineiden ja apuvälineteknologian saatavuutta, tuntemusta ja käyttöä.

27. artikla

Työ ja työllistyminen

I. Sopimuspuolet tunnustavat vammaisten henkilöiden oikeuden tehdä työtä yhdenvertaisesti muiden kanssa; tähän sisältyvät oikeus mahdollisuuteen ansaita elantonsa vapaasti valitsemallaan tai työmarkkinoilla hyväksytyllä työllä sekä työympäristö, joka on avoin, osallistava ja vammaisten henkilöiden saavutettavissa. Sopimuspuolet turvaavat työntekojen oikeuden toteutumisen ja edistävät sitä, myös niiden osalta, jotka vammautuvat palvelusuhteen aikana, toteuttamalla myös lainsäädännön avulla asianmukaisia toimia, joiden

tarkoituksena on muun muassa:

a) kieltää syrjintä vammaisuuden perusteella kaikissa kaikkia palvelussuhteen muotoja koskevissa asioissa, muun muassa palvelukseen ottamisen ja palvelussuhteen ehtoja, palvelussuhteen jatkumista, uralla etenemistä sekä turvallisia ja terveellisiä työoloja koskevissa asioissa;

b) suojella vammaisten henkilöiden oikeuksia oikeudenmukaisiin ja suotuisiin työoloihin yhdenvertaisesti muiden kanssa, mukaan lukien yhdenvertaiset mahdollisuudet ja sama palkka samanarvoisesta työstä, turvalliset ja terveelliset työolot, mukaan luettuna suojelu häirinältä, sekä epäkohtiin puuttuminen;

c) varmistaa, että vammaiset henkilöt pystyvät käyttämään oikeuttaan ammattiyhdistystoimintaan yhdenvertaisesti muiden kanssa;

d) mahdollistaa vammaisille henkilöille yleisten teknisten ja ammatinvalintaan liittyvien neuvontaohjelmien, työhönsijoittamispalvelujen sekä ammatillisen koulutuksen ja jatko-

koulutuksen tehokas saatavuus;

e) edistää vammaisten henkilöiden mahdollisuuksia työllistyä ja edetä urallaan työmarkkinoilla sekä heidän avustamistaan työn löytämisessä, saamisessa ja säilyttämisessä sekä työhön palaamisessa;

f) edistää mahdollisuuksia itsenäiseen elinkeinonharjoittamiseen, yrittäjyyteen, osuuskuntien kehittämiseen ja oman yritystoiminnan aloittamiseen;

g) työllistää vammaisia henkilöitä julkisella sektorilla;

h) edistää vammaisten henkilöiden työllisyyttä yksityisellä sektorilla asianmukaisilla menettelytavoilla ja toimilla, joihin voi sisältyä tasa-arvoistavia toimintaohjelmia, kannustimia ja muita toimia;

i) varmistaa, että vammaisia henkilöitä varten tehdään työpaikoilla kohtuulliset mukautukset;

j) edistää vammaisten henkilöiden työkokemuksen hankkimista avoimilla työmarkkinoilla;

k) edistää vammaisten henkilöiden ammatillisen kuntoutuksen, työn säilyttämisen ja työhönpaluun ohjelmia.

2. Sopimuspuolet varmistavat, ettei vammaisia henkilöitä pidetä orjuudessa tai orjuuden kaltaisessa pakkotyössä ja että heitä suojellaan yhdenvertaisesti muiden kanssa pakkotyöltä ja muulta pakolliselta työltä.

28. artikla

Riittävä elintaso ja sosiaaliturva

1. Sopimuspuolet tunnustavat vammaisten henkilöiden oikeuden riittävään omaan ja perheidensä elintasoon, kuten riittävään ravintoon, vaatetukseen ja asumiseen, sekä elinolojen jatkuvaan paranemiseen, ja toteuttavat asianmukaiset toimet tämän oikeuden toteutumisen turvaamiseksi ja edistämiseksi ilman syrjintää vammaisuuden perusteella.

2. Sopimuspuolet tunnustavat vammaisten henkilöiden oikeuden sosiaaliturvaan ja tämän oikeuden nauttimiseen ilman syrjintää

vammaisuuden perusteella sekä toteuttavat asianmukaiset toimet tämän oikeuden toteutumisen turvaamiseksi ja edistämiseksi, muun muassa toimilla, joilla:

a) varmistetaan puhtasvesipalvelujen yhdenvertainen saatavuus vammaisille henkilöille sekä asianmukaisten ja kohtuullisen hintaisten palvelujen, laitteiden ja muun avun saatavuus vammaisuuteen liittyviin tarpeisiin;

b) varmistetaan vammaisten henkilöiden, erityisesti vammaisten naisten, tyttöjen ja vanhusten pääsy sosiaaliturvaohjelmien ja köyhyysvähentämisohjelmien piiriin;

c) varmistetaan köyhyydessä eläville vammaisille henkilöille ja heidän perheilleen valtion tuki vammaisuudesta aiheutuviin kuluihin, jotka liittyvät muun muassa riittävään koulutukseen, neuvontaan, rahalliseen tukeen ja vuorohoitoon;

d) varmistetaan vammaisten henkilöiden yhdenvertainen pääsy julkisten asuntoohjelmien piiriin;

e) varmistetaan vammaisten henkilöiden yh-

denvertainen pääsy eläke-etuuksien ja -ohjelmien piiriin.

29. artikla

Osallistuminen poliittiseen ja julkiseen elämään

Sopimuspuolet takaavat vammaisille henkilöille poliittiset oikeudet ja mahdollisuuden nauttianiistä yhdenvertaisesti muiden kanssa sekä sitoutuvat:

a) varmistamaan, että vammaiset henkilöt voivat tehokkaasti ja täysimääräisesti osallistua poliittiseen ja julkiseen elämään yhdenvertaisesti muiden kanssa suoraan tai vapaasti valittujen edustajien kautta, myös siten, että heillä on oikeus ja mahdollisuus äänestää ja tulla valituiksi, muun muassa:

- I varmistamalla, että äänestysmenettelyt, -järjestelyt ja -aineistot ovat asianmukaisia, saavutettavia sekä helppotajuisia ja -käytöisiä;
- II suojelemalla vammaisten henkilöiden oi-

keutta äänestää salaisella lippuäänestyskellä vaaleissa ja kansanäänestyksissä ilman uhkailua, asettua ehdolle vaaleissa, hoitaa tehtävänsä tehokkaasti ja suorittaa kaikkia julkisia tehtäviä kaikilla hallinnon tasoilla, sekä helpottamalla tarvittaessa apuvälineteknologian ja uuden teknologian käyttöä;

III takaamalla vammaisten äänestäjien vapaan tahdonilmaisun ja sallimalla tätä varten tarvittaessa heidän pyynnöstään heidän valitsemansa henkilön avustaa heitä äänestyksessä;

b) edistämään aktiivisesti ympäristöä, jossa vammaiset henkilöt voivat tehokkaasti ja täysimääräisesti osallistua julkisten asioiden hoitoon ilman syrjintää ja yhdenvertaisesti muiden kanssa, sekä kannustamaan heidän osallistumistaan julkisiin asioihin, kuten:

I osallistuminen maan julkisen ja poliittisen elämän parissa toimivien kansalaisjärjestöjen ja yhdistysten toimintaan sekä poliittisten puolueiden toimintaan ja hallintoon;

II vammaisia henkilöitä kansainvälisellä, kansallisella, alueellisella ja paikallisella tasolla edustavien vammaisjärjestöjen perustaminen ja niihin liittyminen.

30. artikla

Osallistuminen kulttuurielämään, virkistys- ja vapaa-ajantoimintaan ja urheiluun

I. Sopimuspuolet tunnustavat vammaisten henkilöiden oikeuden osallistua yhdenvertaisesti muiden kanssa kulttuurielämään ja toteuttavat kaikki asianmukaiset toimet varmistukseksi, että vammaiset henkilöt:

- a) saavat käyttöönsä kulttuuriaineistoa saavutettavassa muodossa;
- b) voivat seurata televisio-ohjelmia, elokuvia, teatteria ja muuta kulttuuritoimintaa saavutettavassa muodossa;
- c) pääsevät paikkoihin, joissa tarjotaan kulttuuriesityksiä tai -palveluja, kuten teattereihin, museoihin, elokuvateattereihin, kirjastoihin ja matkailupalveluihin, ja pääsevät

mahdollisuuksien mukaan kansallisen kulttuurin kannalta merkittäviin monumentteihin ja kohteisiin.

2. Sopimuspuolet toteuttavat asianmukaiset toimet järjestääkseen vammaisille henkilöille mahdollisuuden kehittää ja käyttää luovia, taiteellisia ja älyllisiä kykyjään paitsi omaksi hyödykseen myös yhteiskunnan rikastamiseksi.

3. Sopimuspuolet toteuttavat kansainvälisen oikeuden mukaisesti kaikki asianmukaiset toimet varmistaakseen, että teollis- ja tekijänoikeuksia suojaava lainsäädäntö ei kohtuuttomasti tai syrjivästi estä kulttuuriaineiston saatavuutta vammaisille henkilöille.

4. Vammaisilla henkilöillä on yhdenvertaisesti muiden kanssa oikeus erityisen kulttuuri- ja kieli-identiteettinsä, kuten viittomakielten ja kuurojen kulttuurin, tunnustamiseen ja tukeen.

5. Jotta vammaiset henkilöt voisivat osallistua yhdenvertaisesti muiden kanssa virkistys-, vapaa-ajan- ja urheilutoimintaan, sopimuspuolet toteuttavat asianmukaiset toimet, joilla:

- a) kannustetaan ja edistetään vammaisten henkilöiden mahdollisimman laajaa osallistumista kaikille suunnattuun urheilutoimintaan kaikilla tasoilla;
- b) varmistetaan, että vammaisilla henkilöillä on mahdollisuus järjestää ja kehittää vammaisille erityistä urheilu- ja virkistystoimintaa sekä osallistua siihen, ja tätä varten kannustetaan asianmukaisten voimavarojen, ohjauksen ja koulutuksen järjestämistä vammaisille henkilöille yhdenvertaisesti muiden kanssa;
- c) varmistetaan, että vammaiset henkilöt pääsevät urheilu-, virkistys- ja matkailupaikkoihin;
- d) varmistetaan, että vammaiset lapset voivat yhdenvertaisesti muiden lasten kanssa osallistua leikki-, virkistys-, vapaa-ajan- ja urheilutoimintaan, mukaan lukien koulujärjestelmässä tarjottava toiminta;
- e) varmistetaan, että vammaiset henkilöt saavat palveluja virkistys-, matkailu-, vapaa-ajan- ja urheilutoimintojen järjestäjiltä.

31. artikla

Tilastot ja tietojenkeruu

1. Sopimuspuolet sitoutuvat kokoamaan asianmukaista tietoa, muun muassa tilasto- ja tutkimustietoa, jonka pohjalta ne voivat muodostaa ja toteuttaa menettelytapoja tämän yleissopimuksen soveltamiseksi. Tämä tieto on koottava ja sitä on ylläpidettävä noudattaen:

a) oikeudellisia takeita, muun muassa tietosuojalainsäädäntöä, jotta varmistetaan luottamuksellisuus ja vammaisten henkilöiden yksityisyyden kunnioittaminen;

b) kansainvälisesti hyväksytyjä normeja ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi sekä tilastojen laadinnan ja käytön eettisiä periaatteita.

2. Tämän artiklan mukaisesti koottu tieto eritellään tarvittaessa, ja sen avulla helpotetaan sopimuspuolten tähän yleissopimukseen perustuvien velvoitteiden täytäntöönpanon arvioimista sekä tunnistetaan ja käsitellään niitä esteitä, joita vammaiset henkilöt kohtaavat

käyttäessään oikeuksiaan.

3. Sopimuspuolet vastaavat näiden tilastojen levittämisestä ja varmistavat niiden saavutettavuuden vammaisille henkilöille ja muille.

32. artikla

Kansainvälinen yhteistyö

1. Sopimuspuolet tunnustavat kansainvälisen yhteistyön ja sen edistämisen merkityksen tuettaessa kansallisia pyrkimyksiä tämän yleis-sopimuksen tarkoituksen ja tavoitteiden toteuttamiseksi, ja ne sitoutuvat toteuttamaan tätä varten asianmukaiset ja tehokkaat toimet valtioiden välillä ja keskuudessa sekä tarvittaessa yhdessä asianomaisten kansainvälisten ja alueellisten järjestöjen ja kansalaisyhteiskunnan kanssa, erityisesti vammaisjärjestöjen kanssa.

Näillä toimilla voidaan muun muassa:

a) varmistaa, että vammaiset henkilöt osallistetaan kansainväliseen yhteistyöhön, mukaan lukien kansainväliset kehitysohjelmat, ja että

se on heidän saavutettavissaan;

b) helpottaa ja tukea voimavarojen kehittämistä, muun muassa vaihtamalla ja jakamalla tietoa, kokemuksia, koulutusohjelmia ja parhaita käytäntöjä;

c) helpottaa tutkimusyhteistyötä sekä tieteellisen ja teknisen tiedon saatavuutta;

d) antaa tarvittaessa teknistä ja taloudellista apua, muun muassa helpottamalla esteettömän teknologian ja apuvälineteknologian saatavuutta ja jakamista, sekä siirtämällä teknologiaa.

2. Tämän artiklan määräykset eivät rajoita kunkin sopimuspuolen velvollisuutta täyttää tämän yleissopimuksen mukaiset velvoitteensa.

33. artikla

Kansallinen täytäntöönpano ja seuranta

I. Sopimuspuolet nimeävät organisaationsa mukaisesti yhden tai useamman valtiollisen tahon tämän yleissopimuksen täytäntöön-

panoon liittyviä asioita varten ja harkitsevat asianmukaisesti valtiollisen koordinaatiojärjestelmän perustamista tai nimeämistä helpottamaan tähän liittyvää toimintaa eri aloilla ja tasoilla.

2. Kukin sopimuspuoli oikeus- ja hallintojärjestelmänsä mukaisesti ylläpitää tai vahvistaa kyseisessä sopimuspuolessa rakennetta, johon kuuluu tarpeen mukaan yksi tai useampi riippumaton järjestelmä ja jonka avulla edistetään, suojellaan ja seurataan tämän yleissopimuksen täytäntöönpanoa, tai nimeää tai perustaa tällaisen rakenteen. Nimetessään tai perustaessaan tällaisen järjestelmän sopimuspuolet ottavat huomioon periaatteet, jotka koskevat ihmisoikeuksia suojelevien ja edistävien kansallisten instituutioiden asemaa ja toimintaa.

3. Kansalaisyhteiskunta, erityisesti vammaiset henkilöt ja heitä edustavat järjestöt, on osallistettava ja heidän on osallistuttava valvontaprosessiin täysimääräisesti.

34. artikla

Vammaisten henkilöiden oikeuksien komitea

1. Perustetaan vammaisten henkilöiden oikeuksien komitea (jäljempänä ”komitea”), joka suorittaa jäljempänä määrättyjä tehtäviä.

2. Tämän yleissopimuksen voimaantulon ajankohtana komitea koostuu 12 asiantuntijasta. Sen jälkeen, kun lisäksi kuusikymmentä sopimuspuolta on ratifioinut yleissopimuksen tai liittynyt siihen, komitean jäsenmäärää lisätään kuudella, jolloin jäseniä on enimmillään 18.

3. Komitean jäsenet toimivat henkilökohtaisessa ominaisuudessaan, ja heillä on oltava korkea moraalinen sekä tunnustettu pätevyys ja kokemus tämän yleissopimuksen soveltamisalaan kuuluvilla aloilla. Nimetessään ehdokkaansa sopimuspuolet on otettava asianmukaisesti huomioon tämän yleissopimuksen 4. artiklan 3. kappaleen määräys.

4. Sopimuspuolet valitsevat komitean jäsenet, kiinnittäen huomiota tasapuoliseen maantieteelliseen jakaumaan, eri kulttuurimuotojen ja

merkittävimpien oikeusjärjestelmien edustukseen, eri sukupuolten tasapainoiseen edustukseen sekä vammaisten asiantuntijoiden osallistumiseen.

5. Komitean jäsenet valitaan salaisella lipupääneestyksellä sellaisten henkilöiden luettelosta, jotka sopimuspuolet ovat nimenneet kansalaistensa joukosta sopimuspuolten konferenssissa. Näissä kokouksissa, jotka ovat päätösvaltaisia kahden kolmasosan sopimuspuolista ollessa läsnä, valitaan komiteaan ne henkilöt, jotka saavat eniten ääniä sekä ehdottoman enemmistön läsnä olevien ja äänestävien sopimuspuolten edustajien äänistä.

6. Ensimmäinen vaali toimitetaan viimeistään kuuden kuukauden kuluttua tämän yleissopimuksen voimaantulopäivästä. Vähintään neljä kuukautta ennen kunkin vaalin ajankohdtaa Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteeri lähettää sopimuspuolille kirjeen, jossa näitä kehoitetaan nimeämään ehdokkaansa kahden kuukauden kuluessa. Tämän jälkeen pääsihteeri laatii aakkosellisen luettelon kaikista

näin nimetyistä henkilöistä mainiten heidät nimenneet sopimuspuolet ja toimittaa luettelon tämän yleissopimuksen sopimuspuolille.

7. Komitean jäsenet valitaan neljän vuoden toimikaudeksi. Heidät voidaan valita uudelleen yhden kerran. Kuuden ensimmäisessä vaalissa valitun jäsenen toimikausi päättyy kuitenkin kahden vuoden kuluttua; tämän artiklan 5. kappaleessa tarkoitetun kokouksen puheenjohtaja valitsee näiden kuuden jäsenen nimet arvalla välittömästi ensimmäisen vaalin jälkeen.

8. Komitean kuusi lisäjäsentä valitaan säännöllisten vaalien yhteydessä tämän artiklan asianmukaisten määräysten mukaisesti.

9. Jos komitean jäsen kuolee tai eroaa tai ilmoittaa, ettei hän muusta syystä enää voi suorittaa tehtäviään, jäsenen nimennyt sopimuspuoli nimeää jäljellä olevaksi toimikaudeksi toisen asiantuntijan, jolla on tämän artiklan asianomaisissa määräyksissä vaadittava pätevyys ja joka täyttää niissä esitetyt vaatimukset.

10. Komitea vahvistaa työjärjestyksensä itse.

11. Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteeri järjestää henkilöstön ja toimintaedellytykset, jotka tarvitaan komitean tehtävien tehokkaaksi suorittamiseksi tämän yleissopimuksen mukaisesti, sekä kutsuu koolle sen ensimmäisen kokouksen.

12. Yleiskokouksen suostumuksella tämän yleissopimuksen mukaisesti perustetun komitean jäsenet saavat korvausta Yhdistyneiden Kansakuntien varoista ehdoilla, joista yleiskokous voi päättää ottaen huomioon komitean tehtävien tärkeyden.

13. Komitean jäsenillä on oikeus niihin Yhdistyneiden Kansakuntien tehtävissä toimivien asiantuntijoiden toimintaedellytyksiin, erioikeuksiin ja -vapauksiin, joista määrätään Yhdistyneiden Kansakuntien erioikeuksia ja -vapauksia koskevan yleissopimuksen asianmukaisissa pykälissä.

35. artikla

Sopimuspuolten raportit

1. Kukin sopimuspuoli antaa komitealle Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteerin välityksellä kattavan raportin niistä toimista, joihin se on ryhtynyt täyttääkseen tämän yleissopimuksen mukaiset velvoitteensa, sekä tässä yhteydessä tapahtuneesta kehityksestä kahden vuoden kuluessa tämän yleissopimuksen voimaantulosta kyseisen sopimuspuolen osalta.
2. Tämän jälkeen sopimuspuolet antavat seuraavat raporttinsa vähintään neljän vuoden välein ja lisäksi komitean pyynnöstä.
3. Komitea päättää raportin sisältöä koskevista ohjeista.
4. Sopimuspuolen, joka on antanut ensimmäisen kattavan raporttinsa komitealle, ei tarvitse myöhemmissä raporteissaan toistaa aiemmin annettuja tietoja. Valmistellessaan komitealle annettavia raportteja sopimuspuolia kehoitetaan kiinnittämään huomiota raportointiprosessin avoimuuteen sekä ottamaan asianmu-

kaisesti huomioon tämän yleissopimuksen 4 artiklan 3. kappaleen määräys.

5. Raporteissa voidaan osoittaa tekijöitä ja ongelmia, jotka vaikuttavat tämän yleissopimuksen mukaisten velvoitteiden täytäntöönpanon laajuuteen.

36. artikla

Raporttien käsittely

1. Komitea käsittelee jokaisen raportin ja esittää niistä asianmukaisiksi katsomansa ehdotukset ja yleiset suositukset sekä toimittaa nämä kyseiselle sopimuspuolelle. Sopimuspuoli voi vastata antamalla komitealle valitsemiaan tietoja. Komitea voi pyytää sopimuspuolta tämän yleissopimuksen täytäntöönpanon kannalta merkityksellisiä lisätietoja.

2. Jos sopimuspuoli myöhästyy merkittävästi raporttinsa antamisessa, komitea voi ilmoittaa sopimuspuolelle tarpeesta selvittää tämän yleissopimuksen täytäntöönpanoa sopimuspuolessa komitean käytettävissä olevien luo-

tettavien tietojen perusteella, mikäli sopimuspuoli ei anna raporttia kolmen kuukauden kuluessa ilmoituksesta. Komitea kutsuu sopimuspuolen osallistumaan selvitykseen. Jos sopimuspuoli tämän ilmoituksen johdosta antaa vaadittavan raportin, sovelletaan tämän artiklan 1 kappaleen määräyksiä.

3. Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteeri saattaa raportit kaikkien sopimuspuolten saataville.

4. Sopimuspuolet saattavat raporttinsa laajasti yleisön saataville omissa maissaan ja helpottavat näihin kertomuksiin liittyvien ehdotusten ja yleisten suositusten saatavuutta.

5. Jos komitea katsoo sen tarpeelliseksi, se toimittaa Yhdistyneiden Kansakuntien erityisjärjestöille, rahastoille ja ohjelmille sekä muille toimivaltaisille elimille sopimuspuolten raportteja vastatakseen pyyntöön tai siihen sisältyvään teknisen neuvonnan tai avun tarpeen ilmaukseen, yhdessä komitean näitä pyyntöjä tai ilmauksia koskevien havaintojen ja suositusten kanssa.

37. artikla

Sopimuspuolten ja komitean välinen yhteistyö

1. Sopimuspuolet toimivat yhteistyössä komitean kanssa ja avustavat sen jäseniä näiden tehtävän täyttämisessä.

2. Suhteissaan sopimuspuoliin komitea ottaa asianmukaisesti huomioon tavat ja keinot, joilla voidaan parantaa kansallisia valmiuksia panna tämä yleissopimus täytäntöön, muun muassa kansainvälisellä yhteistyöllä.

38. artikla

Komitean suhde muihin elimiin

Tämän yleissopimuksen tehokkaan täytäntöönpanon edistämiseksi ja kansainvälisen yhteistyön kannustamiseksi sopimuksen soveltamisalalla:

a) Yhdistyneiden Kansakuntien erityisjärjestöillä ja muilla elimillä on oikeus olla edustettuina tämän yleissopimuksen sellaisten määräysten täytäntöönpanon arvioinnissa, jotka

kuuluvat niiden toimialaan. Komitea voi tarvittaessa pyytää erityisjärjestöjä ja muita sopiviksi katsomiaan toimivaltaisia yhteisöjä antamaan asiantuntija-apua yleissopimuksen täytäntöönpanoa koskevissa kysymyksissä, jotka kuuluvat kunkin toimialaan. Komitea voi pyytää Yhdistyneiden Kansakuntien erityisjärjestöjä ja muita sen elimiä antamaan raportteja yleissopimuksen täytäntöönpanosta niiden toimialoilla;

b) Tehtäväänsä suorittaessaan komitea kuulee tarvittaessa muita asiaan liittyviä kansainvälisillä ihmisoikeussopimuksilla perustettuja elimiä tarkoituksena varmistaa raportointiohjeiden, ehdotusten ja yleisten suositusten yhdenmukaisuus sekä välttää moninkertaisuutta ja päällekkäisyyttä eri elinten tehtävien suorittamisessa.

39. artikla

Komitean raportti

Komitea antaa kahden vuoden välein raportin toiminnastaan yleiskokoukselle sekä talous- ja sosiaalineuvostolle, ja se voi esittää ehdotuksia ja yleisiä suosituksia, jotka perustuvat sen sopimuspuolilta saamien raporttien ja tietojen tutkimiseen. Nämä ehdotukset ja yleiset suositukset sisällytetään komitean raporttiin yhdessä sopimuspuolten mahdollisten huomioiden kanssa.

40. artikla

Sopimuspuolten kokous

1. Sopimuspuolet kokoontuvat säännöllisesti sopimuspuolten kokoukseen käsittelemään tämän yleissopimuksen täytäntöönpanoon liittyviä asioita.
2. Viimeistään kuuden kuukauden kuluttua tämän yleissopimuksen voimaantulosta Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteeri kutsuu

koolle sopimuspuolten kokouksen. Seuraavat sopimuspuolten kokoukset Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteeri kutsuu koolle kahden vuoden välein tai kyseisen kokouksen päätöksen mukaan.

41. artikla

Tallettaja

Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteeri toimii tämän yleissopimuksen tallettajana.

42. artikla

Allekirjoittaminen

Tämä yleissopimus on avoinna allekirjoittamista varten kaikille valtioille ja alueellisen yhdentymisen järjestöille Yhdistyneiden Kansakuntien päämajassa New Yorkissa 30. päivästä maaliskuuta 2007 lukien.

43. artikla

Sitoumuksen ilmaiseminen

Tämä yleissopimus on sen allekirjoittajavaltioiden ratifioitava ja sen allekirjoittavien alueellisen yhdentymisen järjestöjen virallisesti vahvistettava. Yleissopimus on avoinna liittymistä varten valtioille tai alueellisen yhdentymisen järjestöille, jotka eivät ole allekirjoittaneet sitä.

44. artikla

Alueellisen yhdentymisen järjestöt

I. "Alueellisen yhdentymisen järjestö" tarkoittaa tietyn alueen täysivaltaisten valtioiden muodostamaa järjestöä, jolle sen jäsenvaltiot ovat siirtäneet toimivaltaa tämän yleissopimuksen soveltamisalaan kuuluvissa asioissa. Tällaiset järjestöt ilmoittavat virallista vahvistamista koskevissa asiakirjoissaan tai liittymiskirjoissaan toimivaltansa laajuuden tämän yleissopimuksen soveltamisalaan kuuluvien

asioiden osalta. Myöhemmin ne ilmoittavat tallettajalle mahdollisista merkittävistä toimivaltansa laajuuden muutoksista.

2. Tässä yleissopimuksessa olevia viittauksia ”sopimuspuoliin” sovelletaan näihin järjestöihin niiden toimivallan rajoissa.

3. Sovellettaessa 45. artiklan 1 kappaletta ja 47. artiklan 2. ja 3. kappaletta ei oteta lukuun alueellisen yhdentymisen järjestön tallettamia asiakirjoja.

4. Alueellisen yhdentymisen järjestöt voivat toimivaltaansa kuuluvissa asioissa käyttää äänioikeuttaan sopimuspuolten kokouksessa, jolloin niiden käytettävissä oleva äänimäärä on yhtä suuri kuin niiden tämän yleissopimuksen sopimuspuolina olevien jäsenvaltioiden määrä. Tällainen järjestö ei saa käyttää äänioikeuttaan, jos jokin sen jäsenvaltioista käyttää omaa äänioikeuttaan, ja päinvastoin.

45. artikla

Voimaantulo

1. Tämä yleissopimus tulee voimaan kolmantenakymmenentenä päivänä sen jälkeen, kun kahdeskymmenes ratifioimis- tai liittymiskirja on talletettu.
2. Kunkin sellaisen valtion tai alueellisen yhdentymisen järjestön osalta, joka ratifioi tai virallisesti vahvistaa yleissopimuksen tai liittyy siihen sen jälkeen, kun kahdeskymmenes asianmukainen asiakirja on talletettu, yleissopimus tulee voimaan kolmantenakymmenentenä päivänä sen jälkeen, kun se on tallettanut oman asianmukaisen asiakirjansa.

46. artikla

Varaumat

1. Tämän yleissopimuksen tavoitteen ja tarkoituksen vastaisia varaumia ei saa tehdä.
2. Varaumat voidaan peruuttaa milloin tahansa.

47. artikla

Muutokset

1. Sopimuspuoli voi ehdottaa tämän yleissopimuksen muuttamista ja toimittaa muutosehdotuksensa Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteerille. Pääsihteeri toimittaa muutosehdotukset tiedoksi sopimuspuolille ja pyytää näitä ilmoittamaan, kannattavatko ne sopimuspuolten kokouksen koolle kutsumista ehdotusten käsittelemistä ja niistä päättämistä varten. Jos neljän kuukauden kuluessa tällaisesta tiedonannosta vähintään kolmasosa sopimuspuolista ilmoittaa kannattavansa kokouksen koolle kutsumista, pääsihteeri kutsuu kokouksen koolle Yhdistyneiden Kansakuntien alaisuudessa. Pääsihteeri toimittaa muutoksen, jonka läsnä olevien ja äänestävien sopimuspuolten kahden kolmasosan enemmistö on hyväksynyt, yleiskokouksen hyväksyttäväksi ja sen jälkeen kaikkien sopimuspuolten hyväksyttäväksi.

2. Tämän artiklan 1 kappaleen mukaisesti hyväksytty ja vahvistettu muutos tulee voimaan kolmantenakymmenentenä päivänä sen jälkeen, kun talletettujen hyväksymiskirjojen määrä on noussut kahteen kolmasosaan sopimuspuolten määrästä konferenssin antaman hyväksymisen ajankohtana. Sen jälkeen muutos tulee voimaan sopimuspuolen osalta kolmantenakymmenentenä päivänä sopimuspuolen oman hyväksymiskirjan tallettamisen jälkeen. Muutos sitoo ainoastaan niitä sopimuspuolia, jotka ovat hyväksyneet sen.

3. Jos sopimuspuolten konferenssi yksimielisesti niin päättää, tämän artiklan 1 kappaleen mukaisesti hyväksytty muutos, joka koskee yksinomaan 34, 38, 39 ja 40 artiklaa, tulee kaikkien sopimuspuolten osalta voimaan kolmantenakymmenentenä päivänä sen jälkeen, kun talletettujen hyväksymiskirjojen määrä on noussut kahteen kolmasosaan sopimuspuolten määrästä konferenssin antaman hyväksymisen ajankohtana.

48. artikla

Irtisanominen

Sopimuspuoli voi irtisanoa tämän yleissopimuksen ilmoittamalla asiasta kirjallisesti Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteerille. Irtisanominen tulee voimaan vuoden kuluttua sen jälkeen, kun pääsihteerä on vastaanottanut ilmoituksen.

49. artikla

Saavutettava muoto

Tämän yleissopimuksen teksti on oltava käytettävissä kaikille saavutettavissa muodoissa.

50. artikla

Todistusvoimaiset tekstit

Tämän yleissopimuksen arabian-, englannin-, espanjan-, kiinan-, ranskan- ja venäjänkieliset tekstit ovat yhtä todistusvoimaiset. Tämän vakuudeksi allekirjoittaneet edustajat, hallitustensa siihen asianmukaisesti valtuuttamina, ovat allekirjoittaneet tämän yleissopimuksen.

Vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen valinnainen pöytäkirja

Vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen valinnainen pöytäkirja

1. artikla

1. Tämän pöytäkirjan sopimuspuoli ("sopimuspuoli") tunnustaa vammaisten henkilöiden oikeuksien komitean ("komitea") toimivallan vastaanottaa ja käsitellä kyseisen sopimuspuolen lainkäyttövaltaan kuuluvien luonnollisten henkilöiden tai näiden ryhmien lähettämiä tai näiden puolesta lähetettyjä valituksia, joissa nämä väittävät kyseisen sopimuspuolen rikkoneen yleissopimuksen määräyksiä.

2. Komitea ei ota vastaan valitusta, jos se koskee sellaista yleissopimuksen sopimuspuolta, joka ei ole tämän pöytäkirjan sopimuspuoli.

2. artikla

Komitea ei ota valitusta tutkittavakseen, jos:

- a) valitus on tehty nimettömänä;
- b) valituksessa käytetään väärin oikeutta tehdä tällaisia valituksia tai se on yleissopimuksen määräysten vastainen;
- c) komitea on jo tutkinut saman asian tai se on käsitelty tai käsiteltävänä muussa kansainvälisessä tutkinta- tai sovittelumenettelyssä;
- d) kaikkia käytettävissä olevia kotimaisia oikeussuojakeinoja ei ole käytetty. Tätä määräystä ei sovelleta, jos oikeussuojakeinojen käyttäminen on kohtuuttomasti pitkittynyt tai siitä ei todennäköisesti ole tehokasta apua;
- e) valitus on ilmeisen perusteeton tai sitä ei ole riittävästi näytetty toteen; tai
- f) valituksessa ilmoitetut tapahtumat ovat tapahtuneet ennen tämän pöytäkirjan voimaan-

tuloa kyseisen sopimuspuolen osalta, elleivät nämä tapahtumat ole jatkuneet kyseisen ajan kohdan jälkeen.

3. artikla

Jollei tämän pöytäkirjan 2. artiklan määräyksistä muuta johdu, komitea saattaa sille tehdyt valitukset luottamuksellisesti kyseisen sopimuspuolen tietoon. Kuuden kuukauden kuluessa vastaanottava sopimuspuoli toimittaa komitealle kirjallisen selvityksen tai lausunnon, jossa selitetään asia sekä mahdolliset asiantilaa korjaavat toimet, joihin kyseinen sopimuspuoli on ryhtynyt.

4. artikla

I. Komitea voi milloin tahansa valituksen vastaanotettuaan, ja ennen kuin asiasisältöä koskeva päätös on tehty, toimittaa kyseiselle sopimuspuolelle kiireellisesti käsiteltäväksi pyynnön, että sopimuspuoli toteuttaisi sellaiset väliaikaiset toimet, jotka voivat olla tar-

peen väitetyn määräysten rikkomisen uhrille tai uhreille mahdollisesti aiheutuvan korjaamattoman vahingon välttämiseksi.

2. Se, että komitea käyttää tämän artiklan 1 kappaleen mukaista harkintavaltaansa, ei merkitse päätöstä valituksen tutkittavaksi ottamisesta tai valituksen asiasisällöstä.

5. artikla

Komitea käsittelee tämän pöytäkirjan mukaisesti tehdyt valitukset suljetuissa kokouksissa. Tutkittuaan valituksen komitea toimittaa mahdolliset ehdotuksensa ja suosituksensa kyseiselle sopimuspuolelle ja valittajalle.

6. artikla

1. Jos komitea saa luotettavaa tietoa, jonka mukaan sopimuspuoli on vakavasti tai järjestelmällisesti loukannut yleissopimuksessa tunnustettuja oikeuksia, komitea kehottaa kyseistä sopimuspuolta toimimaan yhteistyössä tut-

kittaessa kyseistä tietoa ja tätä varten ilmoittamaan sitä koskevat huomionsa.

2. Komitea voi, ottaen huomioon kyseisen sopimuspuolen mahdollisesti esittämät havainnot sekä muut käytettävissään olevat luotettavat tiedot, nimetä yhden tai useamman jäsenistään suorittamaan tutkinnan ja raportoimaan asiasta kiireellisesti komitealle. Tutkintaan voi sisältyä käynti sopimuspuolen alueella, jos se on tarpeen ja jos sopimuspuoli siihen suostuu.

3. Käsiteltyään tutkinnan tulokset komitea toimittaa ne kyseiselle sopimuspuolelle mahdollisine huomautuksineen ja suosituksineen.

4. Kyseisen sopimuspuolen on kuuden kuukauden kuluessa komitean lähettämien tulosten, huomautusten ja suositusten vastaanottamisesta ilmoitettava huomionsa komitealle.

5. Tutkinta tehdään luottamuksellisena, ja sopimusvaltion kanssa pyritään tekemään yhteistyötä kaikissa menettelyn vaiheissa.

7. artikla

Komitea voi kehottaa kyseistä sopimuspuolta sisällyttämään yleissopimuksen 35. artiklan mukaiseen raporttiinsa yksityiskohtaiset tiedot toimista, jotka on toteutettu tämän pöytäkirjan 6. artiklan mukaisesti tehdyn tutkiminnan johdosta. Komitea voi tarvittaessa 6. artiklan 4. kappaleessa tarkoitetun kuuden kuukauden määräajan kuluttua kehottaa kyseistä sopimuspuolta ilmoittamaan sille tällaisen tutkiminnan johdosta toteutetuista toimista.

8. artikla

Sopimuspuoli voi tämän pöytäkirjan allekirjoittamisen tai ratifioinnin tai siihen liittymisen ajankohtana ilmoittaa, ettei se tunnusta komitean 6 ja 7 artiklan mukaista toimivaltaa.

9. artikla

Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteeri toimii tämän pöytäkirjan tallettajana.

10. artikla

Tämä pöytäkirja on avoinna allekirjoittamista varten yleissopimuksen allekirjoittajina oleville valtioille ja alueellisen yhdentymisen järjestöille Yhdistyneiden Kansakuntien päämajassa New Yorkissa 30 päivästä maaliskuuta 2007 lukien.

11. artikla

Tämä pöytäkirja on sen allekirjoittavien yleissopimuksen ratifioineiden tai siihen liittyneiden valtioiden ratifioitava. Pöytäkirja on sen allekirjoittavien yleissopimuksen virallisesti vahvistaneiden tai siihen liittyneiden alueellisen yhdentymisen järjestöjen virallisesti vahvistettava. Pöytäkirja on avoinna liittymistä varten valtioille tai alueellisen yhdentymisen järjestöille, jotka ovat ratifioineet tai virallisesti vahvistaneet yleissopimuksen tai liittyneet siihen eivätkä ole allekirjoittaneet pöytäkirjaa.

12. artikla

1. "Alueellisen yhdentymisen järjestö" tarkoittaa tietyn alueen täysivaltaisten valtioiden muodostamaa järjestöä, jolle sen jäsenvaltiot ovat siirtäneet toimivaltaa yleissopimuksen ja tämän pöytäkirjan soveltamisalaan kuuluvissa asioissa. Tällaiset järjestöt ilmoittavat virallista vahvistamista koskevissa asiakirjoissaan tai liittymiskirjoissaan toimivaltansa laajuuden yleissopimuksen ja tämän pöytäkirjan soveltamisalaan kuuluvien asioiden osalta. Myöhemmin ne ilmoittavat tallettajalle mahdollisista merkittävistä toimivaltansa laajuuden muutoksista.

2. Tässä yleissopimuksessa olevia viittauksia "sopimuspuoliin" sovelletaan näihin järjestöihin niiden toimivallan rajoissa.

3. Sovellettaessa 13. artiklan 1 kappaletta ja 15. artiklan 2. kappaletta ei oteta lukuun alueellisen yhdentymisen järjestön tallettamia asiakirjoja.

4. Alueellisen yhdentymisen järjestöt voivat

toimivaltaansa kuuluvissa asioissa käyttää äänioikeuttaan sopimuspuolten kokouksessa, jolloin niiden käytettävissä oleva äänimäärä on yhtä suuri kuin niiden tämän pöytäkirjan sopimuspuolina olevien jäsenvaltioiden määrä. Tällainen järjestö ei saa käyttää äänioikeuttaan, jos jokin sen jäsenvaltioista käyttää omaa äänioikeuttaan, ja päinvastoin.

13. artikla

1. Jollei yleissopimuksen voimaantulosta muuta johdu, tämä pöytäkirja tulee voimaan kolmantenakymmenentenä päivänä sen jälkeen, kun kymmenes ratifioimis- tai liittymiskirja on talletettu.

2. Kunkin sellaisen valtion tai alueellisen yhdentymisen järjestön osalta, joka ratifioi tai virallisesti vahvistaa yleissopimuksen tai liittyy siihen sen jälkeen, kun kymmenes asianmukainen asiakirja on talletettu, pöytäkirja tulee voimaan kolmantenakymmenentenä päivänä sen jälkeen, kun se on tallettanut oman asianmukaisen asiakirjansa.

14. artikla

1. Tämän pöytäkirjan tavoitteen ja tarkoituksen vastaisia varaumia ei saa tehdä.
2. Varaumat voidaan peruuttaa milloin tahansa.

15. artikla

1. Sopimuspuoli voi ehdottaa tämän yleissopimuksen muuttamista ja toimittaa muutosehdotuksensa Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteerille. Pääsihteeri toimittaa muutosehdotukset tiedoksi sopimuspuolille ja pyytää näitä ilmoittamaan, kannattavatko ne sopimuspuolten kokouksen koolle kutsumista ehdotusten käsittelemistä ja niistä päättämistä varten. Jos neljän kuukauden kuluessa tällaisesta tiedonannosta vähintään kolmasosa sopimuspuolista ilmoittaa kannattavansa kokouksen koolle kutsumista, pääsihteeri kutsuu kokouksen koolle Yhdistyneiden Kansakuntien alaisuudessa. Pääsihteeri toimittaa muutoksen, jonka läsnä olevien ja äänestävien so-

pimuspuolten kahden kolmasosan enemmistö on hyväksynyt, yleiskokouksen hyväksyttäväksi ja sen jälkeen kaikkien sopimuspuolten hyväksyttäväksi.

2. Tämän artiklan 1 kappaleen mukaisesti hyväksytty ja vahvistettu muutos tulee voimaan kolmantenakymmenentenä päivänä sen jälkeen, kun talletettujen hyväksymiskirjojen määrä on noussut kahteen kolmasosaan sopimuspuolten määrästä konferenssin antaman hyväksymisen ajankohtana. Sen jälkeen muutos tulee voimaan sopimuspuolen osalta kolmantenakymmenentenä päivänä sopimuspuolen oman hyväksymiskirjan tallettamisen jälkeen. Muutos sitoo ainoastaan niitä sopimuspuolia, jotka ovat hyväksyneet sen.

16. artikla

Sopimuspuoli voi irtisanoa tämän pöytäkirjan ilmoittamalla asiasta kirjallisesti Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteerille. Irtisanominen tulee voimaan vuoden kuluttua sen

jälkeen, kun pääsihteeri on vastaanottanut ilmoituksen.

17. artikla

Tämän pöytäkirjan teksti on oltava käytettävissä kaikille saavutettavissa muodoissa.

18. artikla

Tämän pöytäkirjan arabian-, englannin-, espanjan-, kiinan-, ranskan- ja venäjänkieliset tekstit ovat yhtä todistusvoimaiset. Tämän vakuudeksi allekirjoittaneet edustajat, hallitustensa siihen asianmukaisesti valtuuttamina, ovat allekirjoittaneet tämän pöytäkirjan.

Suomen YK-liitto
Töölöntorinkatu 2 B
00260 Helsinki
tel. +358 9-231 50 500
fax. +358 9-231 50 520
www.ykliitto.fi
e-mail: toimisto@ykliitto.fi

SUOMEN
YK-LIITTO

FINLANDS FN-FÖRBUND • UNA FINLAND